

Paragraaf Weerstandvermogen en risicobeheersing

Algemeen

In deze paragraaf wordt beschreven hoe wij omgaan met risico's en hoe groot het weerstandsvermogen moet zijn om deze op te kunnen vangen. Ook worden wijzigingen in beleid en mutaties in risico's gerapporteerd. In deze paragraaf worden tevens vijf kengetallen opgenomen. Dit om de raad meer inzicht te geven.

Weerstandcapaciteit

De weerstandscapaciteit geeft aan welke middelen we hebben om onverwachte grote tegenvallers op te kunnen vangen. De weerstandscapaciteit bestaat uit de algemene reserve, vrij aanwendbare bestemmingsreserve, de post onvoorzien, de structurele begrotingsruimte en de onbenutte belastingcapaciteit. De onbenutte belastingcapaciteit is, overeenkomstig de begrotingsscan (pag. 62) en de bestuursmonitor (pag. 38), op € 900.000 gesteld. Bij de beschikbare weerstandscapaciteit wordt de stille reserve niet meegenomen. Dat geldt ook voor bestemmingsreserves waar verplichtingen aan zijn verbonden.

*De verwachte ontwikkeling weerstandsratio 2019 tot en met 2022 (bedragen * € 1.000)*

Omschrijving	2019	2020	2021	2022
Algemene reserve (01-01)	2.794	3.257	3.291	3.835
Bestemmingsreserves (zonder verplichtingen)	38	33	28	23
Begroot resultaat grondbedrijf	191	62	73	50
Totaal incidentele weerstandscapaciteit	3.023	3.352	3.392	3.908
Onvoorzien	40	40	40	40
Structurele exploitatieruimte	156	75	510	922
Onbenutte belastingcapaciteit (structureel)	900	900	900	900
Totaal structurele weerstandscapaciteit	1.096	1.015	1.450	1.862
Totaal inc. + str. weerstandscapaciteit	4.119	4.367	4.842	5.770
Benodigde weerstandscapaciteit	2.380	2.380	2.380	2.380
Ratio	1,7	1,8	2,0	2,4

Inventarisatie van de risico's

Bij de jaarrekening 2017 zijn alle risico's opnieuw beoordeeld. Voor de inschaling van de kans dat een risico optreedt wordt de volgende indeling gebruikt:

Kans van optreden

Kleiner dan eenmaal per 10 jaar

Tussen de eenmaal per 5 jaar en eenmaal per 10 jaar

Tussen de eenmaal per 2 jaar en eenmaal per 5 jaar

Tussen de eenmaal per 1 jaar en eenmaal per 2 jaar

Groter dan eenmaal per jaar

Risico

10%

30%

50%

70%

90%

Overzicht risico's

(Bedragen in € x 1.000)

Omschrijving risico	Financieel gevolg	Kans van optreden	Weerstandsvermogen	Inc/Str.
6. Sociaal domein				
Participatie / WSW	100	30%	30	Str.
Lagere rijksbijdrage Inkomensdeel	500	50%	250	Str.
Aantallen jeugdhulptrajecten onzeker	300	50%	150	Str.
Effecten Twents model (jeugd)	400	50%	200	Str.
Effecten Twents model / verzilvering indicaties (WMO)	220	70%	154	Str.
Invoering abonnementstarief	70	70%	49	Str.
8. Ruimtelijke ontwikkeling en wonen				
Milieuverontreiniging	500	10%	50	Inc.
Grondexploitaties	1.077	50%	539	Inc.
9. Algemene dekkingsmiddelen				
Algemene uitkering	0	50%	0	Str.
Garantstellingen	1.120	10%	112	Inc.
Afbouwen bovenformatieve medewerkers	252	50%	126	Inc.
Diverse programma's				
Calamiteiten	400	30%	120	Inc.
Claims	200	50%	100	Inc.
Verbonden partijen	1.000	50%	500	Str.
Totale benodigde weerstandscapaciteit			2.380	

Participatie / Wsw (€ 30.000)

Het rijksbudget dat wij voor de uitvoering van de Wsw ontvangen neemt de komende jaren stapsgewijs af, terwijl de verplichtingen voor de uitvoering niet in hetzelfde tempo afnemen. De gemeente dient rekening te houden met de geldende CAO voor de sector en de loonkosten van Sw-ers kunnen de komende jaren verder toenemen. Mogelijk ontstaat daardoor een tekort van € 100.000 per jaar met 30% kans van optreden.

Lagere rijksbijdrage Inkomensdeel (€ 250.000)

De hoogte van het Inkomensdeel is van veel factoren afhankelijk. Hierdoor dragen gemeenten een financieel risico m.b.t. de resultaten op het onderdeel bijstand. We kunnen een zgn. Vangnetuitkering aanvragen bij het Rijk, waardoor het risico enigszins beperkt wordt, maar toekenning door het Rijk is niet 100% zeker. Op basis van voorgaande jaren wordt het risico voor 2019 en volgende jaren bepaald op € 500.000 per jaar met 50% kans van optreden.

Aantallen jeugdhulptrajecten onzeker (€ 150.000)

Sinds 1 januari 2015 is de gemeente verantwoordelijk voor alle vormen van jeugdzorg. Wij monitoren de instroom in jeugdzorg en het gebruik van de individuele vormen van jeugdzorg (zowel zorg in natura (ZIN) als persoonsgebonden budget (PGB)) nauwlettend en zijn steeds beter in staat een schatting te maken van het (jeugd)zorggebruik. Er blijft echter een kans op het moeten leveren van meer dure zorgtrajecten dan in de begroting als kostenpost zijn opgenomen. Het risico is geschat op € 300.000. De kans dat er meer zorgtrajecten worden geleverd is 50%.

Effecten Twents model (Jeugd) (€ 200.000)

Vanaf 1 januari 2019 werken wij volgens het (nieuwe) Twents model. Een integrale doorrekening van de budgettaire effecten van het Twents model versus de huidige situatie is niet mogelijk gebleken. De verschillen tussen het oude (huidige) en nieuwe model zijn daarvoor te groot. De echt andere manier van werken heeft tot gevolg dat het niet mogelijk is een goed, compleet en betrouwbaar was-woordt model (op product-niveau) op te stellen. Concreet betekent dit dat wij op dit moment niet weten welke financiële impact het Twents model voor Haaksbergen heeft. Aangezien 2019 een overgangsjaar is, doet dit risico zich mogelijk ook in 2020 voor.

Effecten Twents model / Verzilvering indicaties (WMO)(€ 154.000)

Vanaf 1 januari 2019 werken wij volgens het (nieuwe) Twents model. Een integrale doorrekening van de budgettaire effecten van het Twents model versus de huidige situatie is niet mogelijk gebleken. De verschillen tussen het oude (huidige) en nieuwe model zijn daarvoor te groot. De echt andere manier van werken heeft tot gevolg dat het niet mogelijk is een goed, compleet en betrouwbaar was-woordt model (op product-niveau) op te stellen. Concreet betekent dit dat wij op dit moment niet weten welke financiële impact het Twents model voor Haaksbergen heeft.

Bij de raming 2019 zijn de uitgaven 2017 als uitgangspunt genomen. De prijzen voor het Twents model zijn echter vastgesteld op basis van de uitgangspunten van de AMvB reële prijzen Thuiszorg. En wijken hiermee (aanzienlijk) af van de prijzen 2017. Omdat er sprake is van een andere product indeling / omschrijving kan niet concreet worden aangegeven wat hiervan de financiële effecten zijn.

De gestelde indicaties worden niet in alle gevallen door de aanbieders volledig verzilverd. Toename van de verzilveringsgraad vormt een risico voor de gemeente.

Effecten invoering abonnementstarief eigen bijdrageregeling Wmo (€ 49.000)

Het kabinet wil met ingang van 2019 een abonnementstarief eigen bijdrage Wmo invoeren. Dit betekent dat de hoogte van de eigen bijdrage voor iedereen gelijk is (€17,50 per 4 weken) en zodoende niet meer afhankelijk van de hoogte van het inkomen en vermogen van de cliënt.

Het risico is reëel dat deze wijziging een aanzuigend effect heeft. Met name voor inwoners met een (relatief) hoog inkomen en vermogen is het financieel interessant een beroep te doen op de Wmo. Zij betalen dan immers een lage eigen bijdrage, ongeacht de mate van ondersteuning die zij ontvangen.

Het risico manifesteert zich naar verwachting met name bij de huishoudelijke ondersteuning. In het verleden hebben we namelijk een uitstroom gezien van cliënten met een hoge eigen bijdrage. Voor hen was het vanwege die hoge eigen bijdrage financieel gezien aantrekkelijk om de huishoudelijke ondersteuning zelf te organiseren. Uitgaande van een toename van 5% is het financiële risico berekend op € 70.000.

Voor de overige voorzieningen wordt het risico kleiner ingeschat en daarom niet berekend.

Milieuverontreiniging (€ 50.000)

De gemeente loopt een financieel risico bij verspreiding van gevaarlijke stoffen op gemeentelijk grondgebied bij grootschalige calamiteiten, waarbij enige spoed noodzakelijk is. Bijv. vrijkomen asbest en andere gevaarlijke stoffen.

Grondexploitaties (€ 539.000)

Voor de grondexploitaties wordt een benodigde weerstandscapaciteit opgenomen van € 539.000. Voor een nadere onderbouwing van dit bedrag wordt verwezen naar de paragraaf grondbeleid.

Algemene uitkering (€ 0)

Voor de herverdeeffecten zijn voorzieningen getroffen, zodat het risico zich niet meer voor doet.

Garantstellingen (€ 112.000)

Wij hebben garanties afgegeven op leningen die zijn aangetrokken door instellingen met een maatschappelijk nut zoals sportverenigingen. In totaal gaat het om € 1.015.000. Alhoewel er een aantal zekerheden door de instellingen zijn afgegeven, blijft er een financieel risico bestaan (10%).

In onderstaand overzicht staan alle leningen vermeld waar de gemeente (deels) garant voor staat. Bij alle genoemde instellingen worden jaarlijks de jaarrekeningen beoordeeld. Er zijn momenteel geen aanwijzingen dat er bij één van de afgegeven garanties grote risico's worden gelopen.

Bij sportverenigingen wordt er vaak in samenwerking met het Waarborgfonds Sport (WFS) een garantstelling afgegeven.

Staat van gegarandeerde geldleningen

(bedragen in €)

Nr.	Naam van de geldnemer	Restant leningen	Door gemeente gewaarborgd	Toelichting
1	Vitens	7.374.000	132.000	meerdere gemeenten
2	St. Verzorgingscentra	79.000	79.000	100%
3	Tennisclub Buurse	6.000	6.000	100%
4	St. gem. huis St. Isidorushoeve	76.000	76.000	Via BNG
5	St. Accommodatie Buurse	131.000	131.000	Via BNG
6	Haaksbergse schutterij	54.000	42.000	met WFS
7	ijs- en skeelerclub Haaksbergen	20.000	10.000	50% met WFS
8	Stichting APH (HSC)	162.000	162.000	Via BNG
9	SV Bon Boys	55.000	28.000	50% met WFS
10	Sportpark de Greune	42.000	21.000	50% met WFS
11	HHC Haackey	62.000	31.000	50% met WFS
12	Stadsbank	6.000	6.000	diverse personen
13	Twence	7.715.000	291.000	meerdere gemeenten
14	Sportpark de Greune	210.000	105.000	50% met WFS
Totaal aan garantstellingen		15.992.000	1.120.000	

Afbouwen bovenformatieve medewerkers (€ 126.000)

We hebben een aantal medewerkers die niet langer een formatieplek bezetten, maar wel nog op de loonlijst c.q. in de begroting van de gemeente staan (als loonbetalingsverplichting of WW recht). In de raming van de kosten houden wij er rekening mee dat door het maken van afspraken of het treffen van een regeling, deze lasten niet meer, of korter, in de kosten van bovenformatief personeel opgenomen hoeven te worden. Hiervoor is ook incidenteel geld beschikbaar. Er is een risico, dat de veronderstelde afbouw niet of later wordt gerealiseerd.

Calamiteiten (€ 120.000)

Diverse risico's ten aanzien van o.a. ongevallen, natuurrampen, storm- en elektriciteitsschade, storingen en ziektes waarvoor wij niet zijn verzekerd.

Claims (€ 100.000)

Wij worden in sommige kwesties gedagvaard tot schadeloosstelling. Als de schadeloosstelling door de rechter toegekend wordt, komt een deel hiervan voor onze rekening. Niet alles valt onder de dekking van onze aansprakelijkheidspolis. Daarom nemen wij dit bedrag als risico op.

Verbonden partijen (€ 500.000)

Betreft het risico van alle verbonden partijen tezamen. In de paragraaf Verbonden partijen wordt hier meer informatie over gegeven.

Ratio weerstandsvermogen

In 2019 hebben wij een beschikbare weerstandscapaciteit van € 4.119.000. Uit het totaal overzicht met de risico's blijkt dat we een weerstandscapaciteit nodig hebben van minimaal € 2.380.000. De ratio voor 2019 komt daarmee uit op 1,7.

Ratio weerstandsvermogen	=	<u>Beschikbare weerstandscapaciteit</u>	=	<u>4.119</u>	=	1,7
		<u>Benodigde weerstandscapaciteit</u>		<u>2.380</u>		

Bij non-profit organisaties wordt vaak de volgende waarderingstabel gebruikt voor classificatie van het weerstandsvermogen:

Waarderingscijfer	Ratio	Betekenis
A	> 2,0	Uitstekend
B	1,4 – 2,0	Ruim voldoende
C	1,0 – 1,4	Voldoende
D	0,8 – 1,0	Matig
E	0,6 – 0,8	Onvoldoende
F	< 0,6	Ruim onvoldoende

Ons weerstandsvermogen wordt als 'ruim voldoende' geclassificeerd. Volgens de nota reserves en voorzieningen dient de ratio minimaal 1,0 te bedragen.

Algemene reserve

In de nota reserves en voorzieningen is aangegeven dat de algemene reserve minimaal 5% van de algemene uitkering dient te zijn. Voor 2019 wordt de minimale algemene reserve berekend op 5% van € 34,3 mln. Dit komt neer op € 1,7 mln aan algemene reserve. De algemene reserve bedraagt begin 2019 naar verwachting € 2,8 mln. We streven naar een algemene reserve van € 3 mln.

Kengetallen

Het BBV schrijft voor dat in de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing - in aanvulling op de ratio weerstandsvermogen - een verplichte set van vijf financiële kengetallen wordt opgenomen. De kengetallen maken inzichtelijk over hoeveel (financiële) ruimte de gemeente beschikt om structurele en incidentele lasten te kunnen dekken of op te vangen.

Bij het beoordelen van de hoogte en de ontwikkeling van de ratio's moet gekeken worden naar de samenhang tussen ratio's en ontwikkeling ervan in de tijd.

Overzicht kengetallen

Kengetallen	Realisatie 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Netto schuldquote	87%	106%	102%	111%	118%	118%
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	76%	94%	86%	96%	104%	105%
Solvabiliteitsratio	3%	3%	4%	4%	4%	5%
Kengetal grondexploitatie	8%	9%	13%	9%	7%	5%
Kengetal structurele exploitatieruimte	0,5%	0,5%	0,9%	0,8%	1,2%	1,9%
Kengetal lokale lasten	114%	111%	113%	112%	111%	110%

Netto schuldquote

De hoogte van de schuld die een gemeente kan dragen, hangt af van de hoogte van de inkomsten. De VNG hanteert een norm van 100%. Dus wanneer de totale schuld lager is dan de jaaromzet, wordt dit als voldoende bestempeld. Tussen 100% en 130% is matig en een percentage boven de 130% is onvoldoende. Onze netto schuldquote is matig. De verwachting is dat dit de komende jaren zo blijft.

Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen

Van de langlopende leningen is voor een bedrag van ongeveer € 7,5 mln doorgeleend. De doorgeleende gelden betreffen voornamelijk hypotheekleningen aan eigen personeel en verbonden partijen. De netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen komt uit op 86% en is volgens de gestelde norm voldoende (ligt onder de 100%).

Solvabiliteit

De solvabiliteitsratio geeft de mate aan waarmee de gemeentelijke bezittingen zijn betaald met eigen middelen. Dit geeft inzicht in de mate waarin onze gemeente in staat is op de langere termijn

aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Hoe hoger de verhouding eigen vermogen ten opzichte van het totale vermogen, hoe gezonder we zijn.

Onze norm is een solvabiliteit van minimaal 20%. Dit wordt ook door de VNG geadviseerd. Een solvabiliteit kleiner dan 15% is onvoldoende. Onze solvabiliteit is de komende jaren onvoldoende, maar heeft wel een stijgende trend.

Kengetal grondexploitatie

Dit kengetal geeft aan hoe de waarde van de grond zich verhoudt tot de totale (geraamde) baten. De boekwaarde van de voorraden grond is van belang, omdat deze waarde moet worden terugverdiend bij de verkoop.

Het kengetal grondexploitatie komt uit op 13%. De norm is een ratio van maximaal 25%. Onze ratio is dus voldoende. De verwachting is dat de komende jaren veel grond wordt verkocht. De ratio blijft dus voldoende.

Structurele exploitatieruimte

Het financiële kengetal "structurele exploitatieruimte" geeft aan hoe groot de structurele vrije ruimte binnen de vastgestelde begroting is. Daarnaast geeft dit kengetal ook aan of de gemeente in staat is om de structurele tegenvallers op te vangen dan wel of er nog ruimte is voor nieuw beleid.

Wij hanteren de norm van 0,5% van het begrotingstotaal. Dit percentage sluit aan bij de norm die wordt gehanteerd voor art. 12 gemeenten. Indien de structurele exploitatieruimte ligt tussen de 0% en 0,5% van het begrotingstotaal, wordt dit bestempeld als matig. Een ratio kleiner dan 0% is onvoldoende.

Onze structurele exploitatieruimte komt in 2019 uit op 0,9% en is dus voldoende. Ook voor de komende jaren verwachten we dat de structurele exploitatieruimte voldoende blijft.

Lokale lasten

De belastingcapaciteit geeft inzicht in hoe de belastingdruk in onze gemeente zich verhoudt tot het landelijke gemiddelde. De ruimte die een gemeente heeft om zijn belastingen te verhogen, wordt vaak gerelateerd aan de totale woonlasten. Onder de woonlasten worden verstaan de OZB, de rioolheffing en reinigingsheffing voor een woning met gemiddelde WOZ-waarde in die gemeente. Wij hanteren de norm van maximaal 10% boven het landelijk gemiddelde. Wij komen in 2019 uit op 13% boven het landelijk gemiddelde. In de paragraaf lokale heffingen vindt u verdere informatie over dit onderwerp.

Algeheel oordeel

De onderlinge verhouding van de kengetallen in relatie tot de financiële positie laat een wisselend beeld zien. De grondexploitatie en de structurele exploitatieruimte zijn voldoende. De solvabiliteit is daarentegen onvoldoende. De netto schuldquote en de lokale lasten zijn matig.

Als we de ratio weerstandsvermogen en de bovenstaande kengetallen in samenhang beschouwen, dan constateren we dat alle bezuinigingsmaatregelen in de afgelopen jaren hun vruchten hebben afgeworpen. De grondexploitatie en de structurele exploitatieruimte zijn nu voldoende. Ook is de netto schuldquote zo goed als op het gewenste niveau van maximaal 100% gebracht. We hebben weer mogelijkheden om te kunnen investeren. Wat betreft de lokale heffingen is de norm van maximaal 10% boven het landelijk gemiddelde zo goed als bereikt. De solvabiliteit is nog onvoldoende, al wordt deze jaarlijks beter.